

LAUSUNTO: Luonnos hallituksen esitykseksi ulkomaalaislain muuttamisesta (perheenyhdistäminen)

Lausunnon diaarinumero: VN/1960/2024

Diakonissalaitos kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi ulkomaalaislain muuttamisesta perheenyhdistämiseen liittyen.

Diakonissalaitos on yleishyödyllinen säätiökonserni, joka rakentaa oikeudenmukaisempaa yhteiskuntaa. 157-vuotias säätiö tarjoaa yhdessä yhteiskunnallisen yrityksen Rinnekodit kanssa vaikuttavia sosiaali- ja terveyspalveluja erityistä tukea tarvitseville ihmisille. Toiminnasta saadulla tuotolla tuemme kaikkein haavoittuvammassa asemassa olevia yleishyödyllisen työmme kautta.

Millaisia näkemyksiä teillä on vähimmäisikävaatimuksesta?

Näkemyksemme mukaan esitys vähimmäisikävaatimuksesta ei todellisuudessa estä pakkoavioliittoja. Motiivit pakkoavioliittojen taustalla ovat useimmiten täysin muut, kuin maahantulo. Sen sijaan ikävaatimus asettaa ihmiset eriarvoiseen asemaan ja vaikeuttaa entisestään perheiden yhdistämistä useiden muiden lakimuutosten lisäksi. Lakiehdotuksessa on täysin sivuutettu esimerkiksi kunniaväkivaltaan ja muihin syihin liittyvät syyt ja keskitytty yksinomaan ikärajan korottamiseen 21-ikävuoteen. Pakkoavioliittoihin puuttuminen yksinomaan vähimmäisikävaatimuksen keinoin ei vastaa niihin tosiasiallisesti pakkoavioliittoihin johtaviin syihin, joihin olisi tarpeellista puuttua lainsäädännössä. Ehdotus voi osaltaan toimia lumeavioliittotilanteisiin, joita maahantulon yhteydessä voidaan solmia.

Millaisia näkemyksiä teillä on toimeentuloedellytyksen asettamisesta alaikäiselle perheenkokoajalle?

On toki hyvä, että ulkomaalaisen henkilön maassa oleskelun tulee perustua turvattuun toimeentuloon ja tätä tarkastellaankin erilaisilla lakimuutoksilla vahvasti. Kokonaisvaikutuksena useat ulkomaalaislain muutokset vaikeuttavat enenevässä määrin ihmisten Suomeen tuloa sekä Suomen vetovoimaa.

Vaikka ehdotus vaikuttaisikin vain pieneen ryhmään, on esitetty muutos epäinhimillinen ja lapsen oikeuksien sopimuksen vastainen. Toimeentuloedellytyksen palauttamisella alaikäisille perheenkokoajille on vaikutuksia

lapsen oikeuteen viettää perhe-elämää, lapsen etuun sekä lapsen oikeuksien yleissopimuksessa tunnustettuun lapsen oikeuteen säilyttää perhesuhteensa. (s.30). Toimeentuloedellytyksen piiriin tulisi muutosten myötä ihmisryhmä, alaikäiset lapset, joka lähtökohtaisesti ovat heikommassa ja haavoittuvammassa asemassa kuin muut perheen kokoajat perheen yhdistämisessä (s. 29).

Millaisia näkemyksiä teillä on asumisaikavaatimuksesta?

EU:n perusoikeuskirjan artiklan 7 mukaan jokaisella on oikeus siihen, että hänen yksityis- ja perhe-elämäänsä ja kotiaan kunnioitetaan. Erityisesti asumisoikeusvaatimuksella kavennetaan tätä perusoikeutta.

Esityksessä (s. 20) arvioidaan, että perheenjäsenten kotoutumisen voidaan arvioida olevan sitä tehokkaampaa, mitä paremmin perheenkokoaja on ehtinyt kotoutua perheenjäsenten saapuessa. Asuminen kaukana läheisistä voi olla hyvin kuormittavaa ja nimenomaan vaikeuttaa kotoutumista. Mahdollisimman nopea perheen yhdistyminen on koko perheen edun mukaista ja edesauttaa uuden arjen rakentamista. Lapsen oikeuksien sopimuksen 9 artiklan mukaan lapsella on lähtökohtaisesti oikeus elää vanhempiensa kanssa, jos hänellä on hyvä ja turvallista olla heidän kanssaan. Myös artikla 10 velvoittaa valtiota käsittelemään hakemuksen perheen yhdistämiseksi myönteisesti ja viivyttämättä lapsen ja vanhemman joutuessa eri valtioon. Huoli ja epävarmuus läheisten turvallisuudesta yhdistettynä yksinäisyyteen sekä verkostojen puutteeseen vaikuttaa merkittävästi hyvinvointiin ja voi heikentää maahantulijan henkilökohtaisia resursseja edistää kotoutumista.

Millaisia näkemyksiä teillä on alaikäisyyden määritelmästä?

Lapsi on aina pakolaistaustaisissa perheissä erityisen haavoittuvassa asemassa. Perheille tulee taata mahdollisuus lähteä perheenä matkaan, saapua Suomeen ja hakea kansainvälistä suojelua sekä mahdollistaa edelleenkin oleskelulupaprosessin aikana täysi-ikäistyvälle lapselle yhteinen elämä perheen kanssa.

Millaisia näkemyksiä teillä on siitä, että kansanterveydellinen syy ei enää jatkossa olisi perhesideperustaisen oleskeluluvan epäämisperuste?

Kansanterveydellisestä näkökulmasta on tärkeää myös varmistaa, että muun väestön terveyttä uhkaavat taudit tunnistetaan ja hoidetaan mahdollisimman varhain. Riittävän ja laadukkaan hoidon saaminen tulee turvata kaikille maassa oleville. Esimerkiksi aiemmin esitetty paperittomien sote-palveluihin pääsyn rajoittaminen viivyttää tarttuvien tautien tunnistamista ja estää niiden ennaltaehkäisemistä. Yhteiskunnalle tulee lopulta edullisemmaksi tarjota kohtuullisen kattavasti myös

ennaltaehkäisevää ja välttämätöntä hoitoa. Kallista sairaalahoitoa vaativaksi pahentuva tila voidaan usein välttää, jos ihmisille tarjotaan mahdollisuus edistää omaa hyvinvointiaan oikea-aikaisen palveluihin pääsyn myötä.

Tähän voitte kirjoittaa muita näkemyksiänne ehdotettuja muutoksia ja niiden vaikutuksia koskien.

Hallitusohjelman mukaisesti esityksen mukaisten lakimuutosten tavoitteena on kitkeä yhteiskunnallisesti ja yksilön näkökulmasta haitallisia ilmiöitä kuten lasten käyttämistä maahantulon välineenä sekä pakko- ja lumeavioliittoja. Kuten olemme todenneet aikaisemmin tässä esityksessä, motiivit pakkoavioliittojen taustalla ovat useimmiten täysin muut, kuin maahantulo. Herää siis kysymys, miten suuresta haitasta kaiken kaikkiaan todellisesti puhutaan. Lumeavioliittoepäilyjen vuoksi esim. viimeisten 3,5 vuoden aikana on tehty 68 kielteistä oleskelulupapäätöstä. Näistä on myös oletettavaa, että osa on väärin perustein tehtyjä päätöksiä.

Yhdessä muiden lakimuutosten kanssa nämäkin lisäävät sen yhteisvaikutusta, että Suomeen on entistä vaikeampi tulla ja tulijoilla on entistä vaikeampi saada perheensä tänne, tai ylipäätään jäädä maahan.